

ACC. NR M. 15086: 1-7.

Landskap: Småland Upptecknare: Pingal Johansson, Värnamo
Härad: Östbo Berättare: Matilda Fredrikson, "
Socken: Fryele Berättarens yrke: lantbr. hustru
Uppteckningsår: 1960 Född år 1875 i Högskullts sn.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kystan och hävar. s. 1-7.
(s. 5-7 teckn.)

Lm F 115

17/10-60

Svar på frågelista L.U.F. 115. Nystan och härvor.

Om det spunna garnet skulle tvinnas till flertrådigt gjorde man nystan av det, härvor om det ej skulle tvinnas.

Nystning. Sedan man stagit av liman från spinnrocksrullen kunde man nysta av direkt från spinnrocksrullen och det var det vanligaste, men vanligen hade en träställning (se teckning sid. 5.) i vilken var en smal järnten i vilken rullen placerades för avnystningen.

Genom att räkna huru många rullar garn man hade i nystanet kunde man i viss mån beräkna huru mycket garn man spunnit.

Härvning. Det spunna garnet gick från rulle till härvel, från härvel till vinda, från vinda till bom, från bom till varpa.

Enl. berättaren Fru Matilda Fredriksson
som i sin kraft dagar var en skicklig
väverska, mättes det svenska ullgarnet
i härrvor på skålpund, (1 skålpund = 4 kg. 25 gr.)
och 2 härrvor utgjöra 1 sträng; Varje härrva
utgör 6 knäpp, och 1 knäpp mäter 100 varv
kring härpeln (hävveln) vars omkrets är
5 fot. Alltså innehåller 1 sträng 6.000 fot.
Härpelmättet (hävvelns) på Tyrket och engelskt
garn = 120 härvlar varv om 7.7 svenska fot
giva ett parman = 924 svenska fot.

10 parman = 1 härrva, och 20 härrvor en bundt
12 bundlar = 2.400 parman.

Fru Fredrikssons härväl är försedd med rätene-
verk, bestående av 2 st. kugghjul av trä, och 2 st.
mindre "frev" med endast 2 kuggor i vardera ände.
Under tiden man vevade härvels lyftes så
2 smärningom en till verket kopplad hammare

för att efter det 100-de varvet släppa ier
tag i en stift i anordningens medersta
kugghjul, och föll mot en fjämplåt, så
att en fullt hörbar knäpp blev följden.
(anordningen, tecken. å sid. 7)

Det var ju inte alla som hade sådan
anordning på sina härlar, och dessa
måste under arbetet hålla reda på
huru många varv de härlat.

Varje garnmängd utgörande en parman
ambands en garnstump. (paremål-åm)

Det fanns i bygden händiga gubbar
som förfärdigade redskap för väverskor,
såsom Kärstolar, garnvinds, härlar,
bommar, varpor m. m.

Från Fryde s:n. kan nämnas soldaten
Sven Hoberg. På sid. 5-7. några enkla teck-
ningar av redskap som man inom orten använt.

Bom (i flertal bommar) var de redskap
man använde då garnet överfördes till
varpan. Bommen var en antaglas harspel,
från axeln som var något spetis för att
harspeln skulle vara lätt antaglar.

Man brukade vanl. linda garnet om
4 st. bommar före varpningen.

2 st. bommar gick också en, men detta renare
gick endast häleten så fort som det förstärks
rätt. Vid varpningen ställdes bommarna
på golvet utmed varpan, och garnet lindades
om varpan. Då man tvinnade garn
lades nyttan i krukor eller korgar, ett
nyttan i vardera att ej garnet skulle trasslas
med varandra, och sedan kunde man på
spinnrocken tvinna garnet 2, 3 eller fler-
trådigt.

M. 15086: 5.

Landskap: *Småland*

Berättare: *Malinda Fredriksson*

Härad: *Östbo*

Berättarens yrke: *Lantbr. hustru*

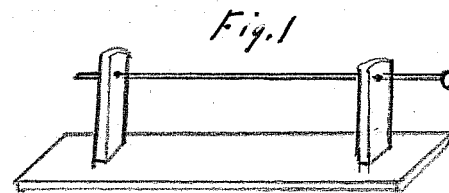
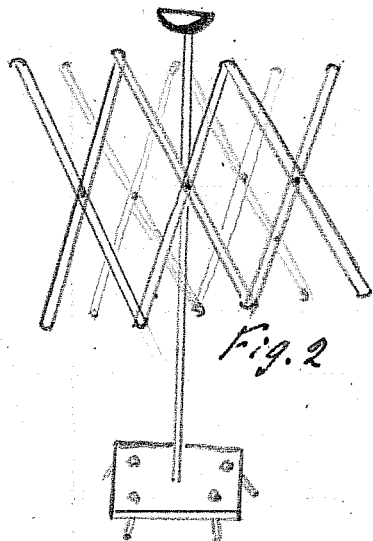
Socken: *Fryele*

Berättarens adress: *Gjöåkra Värnamo*

Uppteckningsår: *1960*

Född år *1875* i *Hagshult. s:n.*

Upptecknare: *Fingal Johansson Bot 2006 Värnamo 2.*

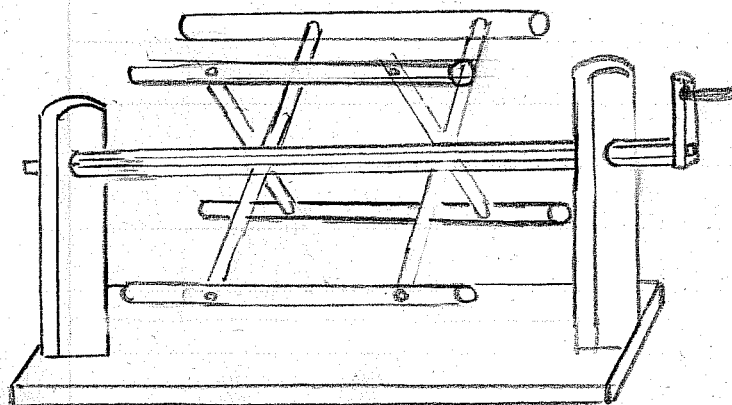

*Från fig. 1 å vilken spinnrocksrullen placeras
gick det spunna garnet till vindan. Fig. 2.*

5

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen endast på den linjerade sidan

M. 15086:6
Landskap: *Småland* Berättare: *Matilda Fredriksson*
Härad: *Östbo* Berättarens yrke: *Lantbr.-hustru*
Socken: *Fryele* Berättarens adress: *Ljöökra Värnans*
Uppteckningsår: *1960* Född år: *1875 i Hogshult s:n.*
Upptecknare: *Fingal Johansson, Bot. 2006 Värnans 2*

Fig. 3 Härrvel.

6

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen *endast* på den linjerade sidan

M. 15086 : 4.

Landskap: *Småland*

Berättare: *Matilda Fredriksson*

Härad: *Örbo*

Berättarens yrke: *Lantbr. hustru*

Socken: *Fryele*

Berättarens adress: *Sjöåkra Värnamo*

Uppteckningsår: *1960*

Född år: *1875* i *Hugskult s:n.*

Upptecknare: *Fingel Johansson. Box. 2006 Värnamo 2*

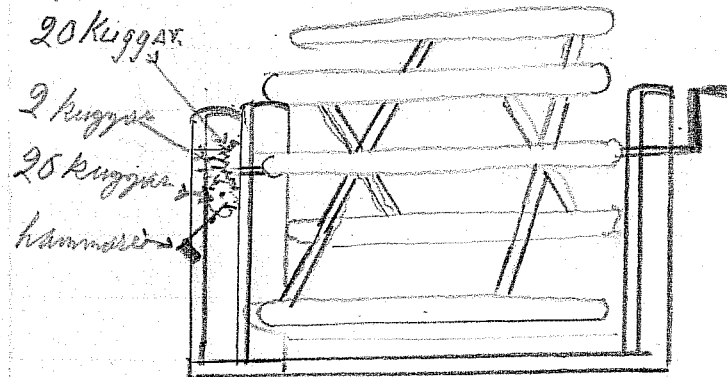

Fig. 4.

Fig. 4 = Håvel med räknverk.

Fig. 5 = Räknverket i håveln.

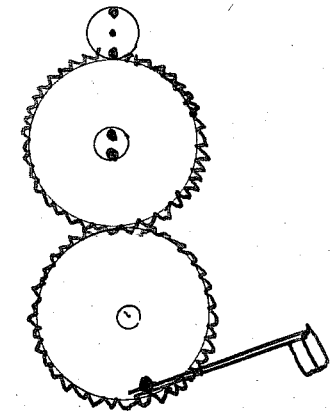

Fig. 5.

7.

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen endast på den linjerade sidan

